

утвърждавал бастионът на историческото безпаметство, е много трудно, нерядко дори и абсурдно, да се търсят белези, реликви и възпоминания за онези, които са били „кръвно“ свързани в обществено-исторически план с „плюсовете“ или с „минусите“ на историческата събитийност и процесуалност в пространството на циганската съдба.

Казаното се отнася не само до онези персонажи, които ромите би трябвало да ранжират в своята история в двата полюсни парцела спрямо приноса им за историята, за регреса или просперитета на ромския етнос. То засяга и онези личности, които са излезли от средите на ромите и са имали някаква действително заслужаваща съответна оценка позиция и принос в йерархизацията на историческите събития в пределите на дадена държава, нация или с още по-глобален резонанс на своето гражданско и историческо присъствие.

Именно в този аспект не може да не проличи онова удивително обстоятелство, характеризиращо историческата памет на ромите, което е свързано с липсата на **някаква общовалидна за тоталността на циганския етнос историческа и съвременна наративност**, с производството и разпространението на съответно (ромски инкрустирано) интерпретиране на мястото и ролята на циганите в историческия процес. Ако се абстрахираме от митологичните представи и архаичните послания за генезиса и историческата съдба, за социалното предназначение на ромите от далечни времена до днес, които за съжаление дори и самите цигани не познават в необходимата степен и форма, ще се сблъскаме с невероятното отсъствие на съответен етничен модел за сегашното или в близкото историческо минало предназначение, роля и стойност на циганите.

Все във връзка с липсата на такава наративност, на големи и поучителни за всички генерации от ромския етнос исторически „разкази“ и повествования се намира и друго фрапиращо обстоятелство. А то е свързано с липсата и на **ромска мартирология** на увековечаване на онези реални или сакрализирани лица от средата на ромския етнос, които със своите исторически, социални и етнично натоварени дела и подвизи са заслужили да бъдат поставени в пантеона на историческото безсмъртие, да бъдат възведени като страдалци, великомъченици, като персонажи, които с житейско-биогра-